

Finansutskottets betänkande

2016/17:FiU23

Riksbankens förvaltning 2016

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen beviljar riksbanksfullmäktige ansvarsfrihet för dess verksamhet och beviljar Riksbankens direktion ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken 2016. Utskottet föreslår också att riksdagen fastställer Riksbankens resultat- och balansräkning för 2016 och godkänner riksbanksfullmäktiges förslag till disposition av Riksbankens vinst 2016. Förslaget innebär bl.a. att Riksbanken levererar in 2,5 miljarder kronor till statens budget. Pengarna ska levereras in senast en vecka efter riksdagens beslut.

Utskottet avstyrker riksbanksfullmäktiges förslag om att 60 miljoner kronor räknas av från inleveransen till statens budget och att riksdagen bemyndigar Riksbanken att använda medlen för att finansiera extern forskning om penningpolitik och finansiell stabilitet. Utskottet delar riksbanksfullmäktiges uppfattning att det kan finnas behov av avancerad forskning och allmänt kompetensförstärkande insatser inom Riksbankens kärnområden, men anser att finansiering av extern forskning ligger utanför de uppgifter som enligt riksbankslagen ankommer på Riksbanken. Utskottet föreslår därför att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen i beredningen av statens budget för 2018 ska pröva möjligheterna att utöka resurserna för forskning och utbildning inom de områden och i den omfattning som riksbanksfullmäktige föreslår i framställningen 2016/17:RB2.

Behandlade förslag

Framställning 2016/17:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank för räkenskapsåret 2016.

Framställning 2016/17:RB2 Förslag till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2016 samt riksbanksfullmäktiges verksamhetsberättelse för 2016.

Redogörelse 2016/17:RR2 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2016.

Fem yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Riksbankens förvaltning 2016	6
Riksbankens årsredovisning 2016	6
Fullmäktiges förslag till disposition av 2016 års vinst	13
Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen	16
Finansutskottets ställningstagande	19
Tillverkning av sedlar och mynt	20
Motionen	20
Finansutskottets ställningstagande	21
Demokratisering av Riksbanken	21
Motionen	21
Finansutskottets ställningstagande	23
Den svenska guldreserven	24
Motionen	24
Finansutskottets ställningstagande	24
En gemensam nordisk valutaunion	25
Motionen	25
Finansutskottets ställningstagande	25
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	26
Framställning 2016/17:RB1	26
Framställning 2016/17:RB2	26
Redogörelse 2016/17:RR2	26
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	26
<i>Bilaga 2</i>	
Balansräkning och resultaträkning	28
<i>Tabeller</i>	
Tabell 1 Riksbankens resultat 2012–2016	7
Tabell 2 Riksbankens balansräkning 2016 och 2015	9
Tabell 3 Reserverna i det egna kapitalet	11
Tabell 4 Värde regleringskontot i balansräkningen	11
Tabell 5 Utlånings- och växlingsåtaganden gentemot IMF	12
Tabell 6 Fullmäktiges förslag till disposition av 2016 års vinst	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riksbankens förvaltning 2016

a) Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning för 2016

Riksdagen lägger redogörelse 2016/17:RR2 till handlingarna.

b) Ansvarsfrihet för fullmäktige i Riksbanken

Riksdagen beviljar fullmäktige i Riksbanken ansvarsfrihet för dess verksamhet under 2016.

c) Ansvarsfrihet för Riksbankens direktion

Riksdagen beviljar direktionen i Riksbanken ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken under 2016.

d) Riksbankens resultat- och balansräkning för 2016

Riksbanken fastställer resultat- och balansräkningen för räkenskapsåret 2016 enligt bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2016/17:RB1.

e) Disposition av Riksbankens vinst 2016

Riksdagen beslutar att Riksbankens vinst för 2016, som uppgår till 7 010 miljoner kronor, ska fördelas så att 2 500 miljoner kronor levereras in till statens budget enligt vinstdelningsprincipen, 3 773 miljoner kronor förs till Riksbankens dispositionsfond och 737 miljoner kronor förs till Riksbankens resultatutjämningsfond samt att pengarna ska levereras in till statens budget senast en vecka efter riksdagens beslut.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2016/17:RB2 punkterna 1 och 3.

f) Avräkning från inleverans till staten

Riksdagen avslår riksbanksfullmäktiges förslag om att riksdagen bemyndigar Riksbanken att finansiera extern forskning med medel som avräknas från inleveransen av Riksbankens vinst till statens budget.

Därmed avslår riksdagen framställning 2016/17:RB2 punkt 2.

2. Medel för forskning om penningpolitik och finansiell stabilitet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen i beredningen av statens budget för 2018 ska pröva möjligheterna att utöka resurserna för forskning och utbildning inom de områden och i den omfattning som riksbanksfullmäktige föreslår i framställning 2016/17:RB2 och tillkännager detta för regeringen.

3. Tillverkning av sedlar och mynt

Riksdagen avslår motion

2016/17:2618 av Carl Schlyter (MP) yrkande 1.

4. Demokratisering av Riksbanken

Riksdagen avslår motion

2016/17:2638 av Valter Mutt m.fl. (MP).

5. Den svenska guldreserven

Riksdagen avslår motion

2016/17:2437 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1 och 2.

6. En gemensam nordisk valutaunion

Riksdagen avslår motion

2016/17:103 av Rasmus Ling (MP).

Stockholm den 20 april 2017

På finansutskottets vägnar

Fredrik Olovsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Olovsson (S), Monica Green (S), Ingela Nylund Watz (S), Oscar Sjöstedt (SD), Ingemar Nilsson (S), Emil Källström (C), Janine Alm Ericson (MP), Jan Ericson (M), Marie Granlund (S), Dennis Dioukarev (SD), Mats Persson (L), Börje Vestlund (S), Fredrik Schulte (M), Anette Åkesson (M), Jenny Petersson (M), Håkan Svenneling (V) och Larry Söder (KD).

Redogörelse för ärendet

Enligt riksbankslagen (1988:1385) ska Riksbankens direktion före den 15 februari varje år lämna en redovisning av det senaste räkenskapsåret till riksdagen, Riksrevisionen (RiR) och riksbanksfullmäktige. Fullmäktige ska sedan lämna ett förslag till disposition av Riksbankens vinst till riksdagen och RiR. Riksrevisionen ska enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. granska Riksbankens redovisning och lämna en revisionsberättelse till riksdagen senast en månad efter att Riksbanken lämnat sin årsredovisning.

Finansutskottets uppgift är att förbereda riksdagens beslut om

- ansvarsfrihet för fullmäktige och direktion för verksamhetsåret
- fastställande av Riksbankens resultat- och balansräkning
- hur riksbankens vinst för verksamhetsåret ska disponeras.

Utskottets underlag för beredningen är Årsredovisning för Sveriges riksbank för räkenskapsåret 2016 (framst. 2016/17:RB1), Förslag till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2016 samt riksbanksfullmäktiges verksamhetsberättelse för 2016 (framst. 2016/17:RB2) och Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2016 (redog. 2016/17:RR2).

Inga motioner har lämnats med anledning av ärendet. Däremot behandlas fem motionsförslag från allmänna motionstiden 2016/17. Förslagen handlar om tillverkningen av sedlar och mynt, demokratisering av Riksbanken, den svenska guldreserven och en gemensam nordisk valutaunion.

Utskottets överväganden

Riksbankens förvaltning 2016

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen beviljar riksbanksfullmäktige ansvarsfrihet för dess verksamhet och beviljar Riksbankens direktion ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken 2016. Riksdagen fastställer Riksbankens resultat- och balansräkning för 2016. Riksdagen godkänner också riksbanksfullmäktiges förslag till disposition av Riksbankens vinst 2016. Förslaget innebär bl.a. att Riksbanken levererar in 2,5 miljarder kronor till statens budget. Pengarna ska levereras in senast en vecka efter riksdagens beslut.

Utskottet avstyrker riksbanksfullmäktiges förslag om att 60 miljoner kronor räknas av från inleveransen till statens budget och att riksdagen bemyndigar Riksbanken att använda medlen för att finansiera extern forskning inom penningpolitik och finansiell stabilitet. Utskottet förslår i stället att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen i beredningen av statens budget för 2018 ska pröva möjligheterna att utöka resurserna för forskning och utbildning inom de områden och i den omfattning som riksbanksfullmäktige föreslår i framställning 2016/17:RB2.

Riksbankens årsredovisning 2016

Sammanfattning av Riksbankens verksamhet under året i punktform

- För att stödja uppgången i inflationen fortsatte Riksbanken att bedriva en mycket expansiv penningpolitik. Reporäntan sänktes från –0,35 procent till –0,5 procent samtidigt som köpen av svenska statsobligationer utökades med ytterligare 75 miljarder kronor. Riksbanken höjde dessutom beredskapen för att intervensera på valutamarknaden om kronan skulle utvecklas alltför starkt. Inflationen mätt enligt konsumentprisindex (KPI) var i genomsnitt 1 procent under 2016 – för sjätte året i rad låg inflationen under inflationsmålet 2 procent. Inflationen enligt KPIF, dvs. KPI exklusive effekten av Riksbankens ränteförändringar, var 1,4 procent.
- Riksbanken bedömde att det svenska finansiella systemet fungerade väl under året, men pekade samtidigt på ett antal risker för den finansiella stabiliteten. För att begränsa riskerna rekommenderade banken att ett s.k. bruttosoliditetskrav på bankerna skulle införas och att kraven på likviditetstäckningsgrad i bankerna skulle utökas. Banken rekommenderade också åtgärder för att hantera den stigande skuldsättningen hos hushållen.

- Utbytet av sedlar och mynt fortsatte. De äldre 20-, 50- och 1 000-kronorssedlarna blev ogiltiga efter halvårsskiftet. I oktober introducerades de nya 100- och 500-kronorssedlarna och de nya 1-, 2- och 5-kronorsmynten.
- Verksamheten gav under 2016 en vinst på drygt 7 miljarder kronor, en ökning jämfört med 2015 med 5 miljarder kronor till följd av bl.a. lägre nedskrivningar på Riksbankens finansiella tillgångar.
- Omslutningen av Riksbankens balansräkning ökade med 181,4 miljarder kronor till 844,8 miljarder kronor bl.a. till följd av Riksbankens köp av svenska statsobligationer för att göra penningpolitiken mer expansiv.
- Värdet på guld- och valutareserven steg med 48,7 miljarder kronor till 513,7 miljarder kronor till följd av bl.a. en svagare krona.

Riksbankens resultaträkning

Riksbankens verksamhet gav en vinst före bokslutsdispositioner på drygt 7 miljarder kronor under 2016. Det är en ökning med drygt 5 miljarder kronor jämfört med 2015. Som framgår av tabell 1 förklaras vinstuppgången framför allt av lägre nedskrivningar av Riksbankens värdepappers- och valutainnehav. Under 2016 försvagades kronan mot flertalet av valutorna i valutareserven (ju svagare desto högre värde på valutareserven i kronor räknat). Det gav en positiv valutakurseffekt på resultatet med nästan 3,5 miljarder kronor.

Som också framgår av tabell 1 ökade ränteintäkterna med nästan 1 miljard kronor under 2016, vilket bl.a. förklaras av det ökade innehavet av svenska statsobligationer och lägre räntor. Vidare framgår av tabellen att Riksbanken under de senaste fem åren valt att behålla innehavet av guld oförändrat. Innehavet har därmed inte heller haft någon effekt på resultatet under perioden.

Posten Övriga kostnader och intäkter i tabellen innehåller framför allt räntekostnader och personal- och administrationskostnader. Under 2016 steg posten något, vilket bl.a. beror på ökade räntekostnader (i kronor räknat) på det lån i utländsk valuta som Riksbanken lånat upp via Riksgäldskontoret för att stärka valutareserven.

Tabell 1 Riksbankens resultat 2012–2016

Miljoner kronor

	2016	2015	2014	2013	2012
Ränteintäkter	5 867	4 936	4 193	4 113	4 280
Priseffekt ¹	696	-867	1 087	-721	2 763
Valutakurseffekt ¹	3 456	822	544	-3 063	-3 366
Guldvärdeeffekt ¹	-	-	-	-	-
Övriga kost./intäkt.	-2 971	-2 937	-2 557	-2 340	-1 743
Årets resultat	7 010	1 954	3 267	-2 011	1 934

¹ Summan av realiserade kursförluster och kursvinster och orealiserade kursförluster.

Källa: Riksbanken.

Risk för betydande förluster framöver

I årsredovisningen redovisar Riksbanken en analys av bankens resultatutveckling. Under de senaste åren har banken i penningpolitiskt syfte och stabilitetssyfte utökat sin balansräkning kraftigt (se nedan under rubriken Riksbankens balansräkning). Det har ökat risken i verksamheten, dvs. utrymmet har ökat för både större vinster och större förluster. Riksbankens resultat beror till stor del på kronans och de internationella och svenska räntornas utveckling. Räntorna är i dagsläget extremt låga, och kronan är relativt svag. Riksbanken räknar i sina prognoser med att räntorna kommer att stiga framöver samtidigt som kronan stärks. Det innebär visserligen att bankens ränteinkomster kommer att öka efter hand, men framför allt innebär högre räntor att värdet på bankens innehav av utländska och svenska obligationer kommer att minska. En starkare krona betyder att värdet av tillgångarna i valutareserven minskar i svenska kronor räknat. Riksbanken drar slutsatsen att bankens resultat under den kommande femårsperioden kommer att vara väsentligt lägre än under de senaste fem åren. Om kronan stärks kraftigt eller räntorna stiger kraftigt kan Riksbanken komma att redovisa betydande förluster. Det kommer att minska bankens möjligheter att lämna utdelning till staten.

I analysen skriver banken att de buffertar i form av orealiserade vinster som byggts upp under de senaste åren kan användas om räntorna stiger. I årsredovisningen görs dock bedömningen att bankens egna kapital i nuläget är tillräckligt stort för att genomföra redan beslutade penningpolitiska åtgärder och eventuella framtida åtgärder utan att Riksbankens finansiella oberoende äventyras.

Riksbankens balansräkning

Under finanskrisåren ökade Riksbanken sin balansräkning kraftigt för att motverka finanskrisens effekter. Åren därefter minskade balansomslutningen något i takt med att en del av krisåtgärderna avvecklades. Under senare år har Riksbanken återigen ökat balansomslutningen för att göra penningpolitiken ännu mer expansiv. Som framgår av tabell 2 ökade omslutningen med drygt 181 miljarder kronor under 2016, till totalt 845 miljarder kronor. Ökningen beror till största delen på bankens köp av svenska statsobligationer för att öka likviditeten i ekonomin.

Tillgångarna i balansräkningen

Guld- och valutareserven

Riksbankens tillgångar består till stor del av guld- och valutareserven som sammanlagt uppgick till 540 miljarder kronor 2016. Jämfört med 2015 är det en ökning med drygt 45 miljarder kronor. Uppgången förklaras framför allt av att värdet på Riksbankens innehav av utländska obligationer har ökat och av att kronan blivit svagare gentemot valutorna i valutareserven.

Tabell 2 Riksbankens balansräkning 2016 och 2015*Miljoner kronor*

	2016	2015
Tillgångar		
Guld	42 412	36 241
Valutareserv	496 033	456 969
<i>varav</i>		
<i>fordringar på IMF</i>	29 063	34 115
<i>banktillgodohavanden, lån och värdepapper</i>	466 970	422 854
Utlåningsfacilitet	–	–
Värdepapper (svenska kronor)	298 645	163 762
Övriga tillgångar	7 722	6 409
Summa tillgångar	844 812	663 381
Skulder och eget kapital		
Utelöpande sedlar och mynt	62 393	73 451
Penningpolitiska skulder	376 376	214 342
Valutaskulder (till Riksgäldskontoret)	256 723	240 537
Skulder till centralbanker och internationella organisationer	232	8 292
Särskilda dragningsrätter IMF	27 540	26 310
Övriga skulder och avsättningar	2 874	2 925
Värderegleringskonto	60 313	43 373
Eget kapital	51 351	52 197
Årets resultat	7 010	1 954
Summa skulder och eget kapital	844 812	663 381

Källa: Riksbanken.

Syftet med valutareserven är bl.a. att Riksbanken snabbt ska kunna ge tillfälliga likviditetsstöd i utländsk valuta till svenska banker, att Sverige ska kunna fullgöra sina åtaganden gentemot Internationella valutafonden (IMF) och att Riksbanken ska kunna intervensera på valutamarknaden. För att banken med kort varsel ska kunna ge likviditetsstöd är reserven placerad i tillgångar som snabbt kan omvandlas till likvida medel och i valutor som kan bli aktuella vid ett eventuellt stöd. Av den anledningen är reserven framför allt placerad i statsobligationer och i dollar och euro. I slutet av 2016 uppgick tillgångarna i dollar och euro till 50 respektive 31 procent av guld- och valutareserven.

Värdet av guldet uppgick i slutet av 2016 till 42,4 miljarder kronor (125,7 ton). Det är en uppgång med drygt 6 miljarder kronor jämfört med 2015, och den beror på att guldpriset i dollar steg med 8,5 procent samtidigt som kronan försvagades mot dollarn.

Värdepapper i svenska kronor

Riksbankens tillgångar i svenska värdepapper, framför allt statsobligationer med en återstående löptid på över ett år, uppgick till 299 miljarder kronor i slutet av 2016, vilket är en ökning med 135 miljarder kronor jämfört med 2015. Uppgången förklaras av att Riksbanken under 2016 köpte svenska nominella

och reala obligationer för 119 miljarder kronor för att ytterligare öka likviditeten i ekonomin och därmed göra penningpolitiken ännu mer expansiv.

Övriga tillgångar

Övriga tillgångar i balansräkningen på ca 7,7 miljarder kronor utgörs i huvudsak av upplupna intäkter och förutbetalda kostnader.

Skulderna i balansräkningen

Penningpolitiska skulder

Den största skuldposten i balansräkningen är de penningpolitiska skulderna. De svarade för ca 45 procent av balansomslutningen i slutet av 2016 och består framför allt av inlåning från banksystemet via s.k. finjusterade transaktioner och riksbankscertifikat. Inlåningen uppgick till ca 376 miljarder, vilket är en ökning med 162 miljarder kronor jämfört med 2015, och den motsvaras i stor utsträckning av Riksbankens köp av svenska statsobligationer i penningpolitiskt syfte. Ökningen förklaras också av att värdet på utelöpande sedlar och mynt minskade med 11,1 miljarder kronor under 2016. När behovet av kontanter minskar behöver bankerna inte hålla lika stora lager av kontanter som tidigare. I stället sätter de in pengarna i Riksbanken.

Valutapolitisk skuld

Den näst största posten på skuldsidan är de lån i utländsk valuta som Riksbanken lånat upp via Riksgäldskontoret för att förstärka valutareserven. Värdet av lånen uppgick till 256,7 miljarder kronor i slutet av 2016, vilket är en ökning med 16 miljarder kronor jämfört med året innan. Ökningen förklaras bl.a. av att dollarn stärkts i förhållande till kronan.

Sedlar och mynt (sedelmängden)

Som redovisades ovan minskade den utestående sedelmängden med 11,1 miljarder kronor, från 73,5 miljarder kronor 2015 till 62,4 miljarder kronor 2016. Storleken på sedelmängden nådde sin topp för 10 år sedan, då värdet på utelöpande sedlar och mynt uppgick till 114,3 miljarder kronor. Sedan dess har värdet minskat med 52 miljarder kronor. Sedelmängdens andel av balansomslutningen har under samma period minskat från 54 procent 2007 till 7 procent 2016, vilket till viss del beror på nedgången i sedelmängden men framför allt på att balansomslutningen under perioden ökat med drygt 630 miljarder kronor.

Eget kapital och värderegleringskonto

Det egna kapitalet utgörs av en grundfond (som enligt riksbankslagen ska uppgå till 1 miljard kronor) och reserver. Reserverna består av en reservfond, en dispositionsfond samt en resultatutjämningsfond. Reservfonden ska enligt riksbankslagen uppgå till 500 miljoner kronor. Som framgår av tabell 3 uppgick reserverna till sammanlagt 50,4 miljarder kronor i slutet av 2016, vilket är en minskning med 846 miljoner kronor jämfört med 2015.

Tabell 3 Reserverna i det egna kapitalet*Miljoner kronor*

	2016	2015
Reservfond	500	500
Dispositionsfond	31 798	30 628
Resultatutjämningsfond	18 053	20 069
Summa	50 351	51 197

Källa: Riksbanken.

Förändringen av reserverna mellan åren förklaras av hur Riksbankens resultat disponeras, i det här fallet disponeringen av resultat för 2015. Vinsten 2015 uppgick till 1 954 miljoner kronor. Utifrån riktlinjerna för vinstdisposition och fullmäktiges förslag beslutade riksdagen våren 2016 att 2 800 miljoner kronor skulle levereras in till statens budget, 2 016 miljoner kronor skulle tas bort från resultatutjämningsfonden medan 1 170 miljoner kronor skulle tillföras dispositionsfonden.

På värderegleringskontot redovisas orealiserade vinster och förluster, t.ex. skillnaden mellan anskaffningsvärde och marknadsvärde för ett värdepapper eller ett valutainnehav. Vid slutet av 2016 uppgick värdet på kontot till 60,3 miljarder kronor, vilket är en ökning med nästan 17 miljarder kronor jämfört med 2015.

Tabell 4 Värderegleringskontot i balansräkningen*Miljoner kronor*

	2016	2015	Förändring
Priseffekt	12 431	7 134	5 297
Valutakurseffekt	17 267	11 795	5 472
Guldvärdeeffekt	30 615	24 444	6 171
Summa	60 313	43 373	16 940

Källa: Riksbanken.

Som framgår av tabell 4 delas förändringar på kontot upp i priseffekt (kursförändringar på värdepapper), valutaeffekt och guldvärdeeffekt. Ökningen under 2016 berodde framför allt på en svagare krona och lägre räntor.

Det egna kapitalet inklusive värderegleringskontot och årets vinst uppgick i slutet av 2016 till 118,7 miljarder kronor, en ökning med drygt 21 miljarder kronor jämfört med 2015. Även här beror uppgången till största delen på en svagare krona och därmed en högre guld- och valutareserv räknat i kronor och på lägre räntor och högre kurser på värdepapperen.

Ansvarsförbindelser och avtal utanför balansräkningen

Riksbanken har olika åtaganden, ansvarsförbindelser och olika avtal om in- och utlåning som inte räknas in i balansräkningen men som redovisas i en not i anslutning till balansräkningen (i redovisningen betecknas detta som ”inom linjen förda poster”).

Riksbankens absolut största åtaganden utanför balansräkningen är bankens åtaganden gentemot IMF. Åtagandena redovisas i tabell 5. Som framgår av tabellen ökade de med 20,5 miljarder kronor under 2016 och uppgår till nästan 224 miljarder kronor.

Åtagandet Särskilda dragningsrätter (SDR) förklaras av att Riksbanken enligt IMF:s stadgar är skyldig att vid begäran köpa SDR motsvarande tre gånger Riksbankens sammanlagda nettotilldelning av SDR. I åtagandet ingår också det faktum att Riksbanken tillsammans med ett tiotal andra länder är en s.k. market maker i SDR. Innebörden av det är att Riksbanken gentemot IMF har åtagit sig att köpa alternativt sälja SDR mot betalning i amerikanska dollar eller euro inom ett spann på 50–150 procent av Riksbankens sammanlagda nettotilldelning av SDR. Nettotilldelningen uppgick vid utgången av 2016 till motsvarande 24,4 miljarder kronor. Åtagandet betyder att ett land som i sin valutareserv har SDR men behöver utländsk valuta för olika betalningar kan begära att Riksbanken växlar landets SDR mot dollar eller euro (inom de angivna gränserna, mellan ca 12 och 36 miljarder kronor).

Tabell 5 Utlånings- och växlingsåtaganden gentemot IMF

Miljoner kronor

	2016	2015
Särskilda dragningsrätter (SDR)	58 223	53 583
Reservposition	53 184	24 502
GAB, NAB	24 256	46 915
Bilaterala kreditavtal	82 047	78 383
PRGT-avtal	6 123	–
Summa	223 833	203 383

Källa: Riksbanken.

Åtagandet Reservposition i tabellen förklaras av att Riksbanken enligt IMF-stadgarna också har skyldighet att vid anmodan växla saldot på IMF:s kronkonto till utländsk valuta. Saldot på IMF:s kronkonto uppgick till 53,2 miljarder kronor i slutet av 2016.

Åtagandena gentemot IMF:s lånearrangemang New Arrangement to Borrow (NAB) och General Arrangement to Borrow (GAB) innebär att Riksbanken är skyldig att låna ut högst 2 256 miljoner SDR till IMF, vilket i dagsläget motsvarar ca 27,6 miljarder kronor. Riksbankens utlåning via NAB uppgick i slutet av 2016 till 3,4 miljarder kronor. Det återstående åtagandet uppgår därmed till 24,2 miljarder kronor, vilket framgår av tabellen.

Bilaterala kreditavtal avser det avtal om en kredit till IMF på 82 miljarder kronor som Riksbanken efter riksdagens godkännande tecknade med IMF i början av 2013. Avtalet löpte ut i februari 2017. I mars 2017 beslutade riksdagen att Riksbanken fick teckna ett nytt bilateralt avtal med IMF om ca 92 miljarder kronor.

PRGT-avtal avser det avtal om en kredit till IMF på motsvarande 6,1 miljarder kronor (vid beslutstillfället 5,8 miljarder kronor) som Riksbanken efter riksdagens godkännande tecknade med IMF under 2016 för

vidareutlåning till s.k. låginkomstländer via IMF:s fond Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT).

Fullmäktiges förslag till disposition av 2016 års vinst

Fullmäktige föreslår att 2 500 miljoner kronor levereras in till statens budget minus 60 miljoner kronor för finansiering av extern forskning (se vidare nedan). Förslaget bygger på 1988 års vinstutdelningsprincip med de kompletteringar av principen som genomförts sedan dess. Principen innebär i korthet att 80 procent av de fem senaste årens genomsnittliga resultat, exklusive valutakurs- och guldvärdeeffekter men inklusive de prisseffekter som redovisas på balansräkningens värderegleringskonto, ska levereras in till statskassan. Valutakurs- och guldvärdeeffekterna samt i normalfallet 10 procent av det justerade genomsnittliga resultatet ska föras till eller från dispositionsfonden. Det belopp som återstår efter detta förs till eller från resultatutjämningsfonden.

Tabell 6 Fullmäktiges förslag till disposition av 2016 års vinst

Miljoner kronor

Vinst före bokslutsdispositioner	7 010	
Dispositioner		
Till dispositionsfonden förs:		
– valutakursvinst	3 456	
– 10 % av det genomsnittliga justerade resultatet	317	–3 773
Till resultatutjämningsfonden förs:		
– 10 % av det genomsnittliga justerade resultatet	318	
– orealiserad prisseffektvinst på värdepapper	–5 297	
– Avrundning inleverans	40	
– Årets justerade resultat minskat med genomsnittligt resultat	5 676	–737
Inleverans till statens budget		2 500

Källa: Framställning 2016/17:RB2.

Detta ger följande beräkning:

Riksbankens verksamhet gav under 2016 en vinst före bokslutsdispositioner på 7 010 miljoner kronor. Enligt vinstdelningsprincipen ska valutakurseffekter och guldvärderingseffekter räknas bort. Under 2016 redovisas endast valutakursvinster på 3 456 miljoner kronor, någon guldvärderingseffekt redovisas inte eftersom Riksbanken inte sålt något guld under året (se not 29 RB1). Det ger ett resultat på (7 010 miljoner kronor – 3 456 miljoner kronor) 3 554 miljoner kronor. Vidare läggs till underlaget en orealiserad prisvinst på värdepapper om 5 297 miljoner kronor (se not 24 RB1). Det ger ett underlag för inleverans och vinstdisposition på 8 851 miljoner kronor (3 554 miljoner kronor + 5 297 miljoner kronor). När 8 851 miljoner kronor sedan läggs till de senaste fyra årens resultat efter valutakurs- och guldvärderingseffekter fås ett genomsnittligt resultat under de senaste fem åren på 3 175 miljoner kronor. 80 procent av det resultatet, motsvarande 2 500

miljoner kronor (avrundat till jämt hundratal miljoner kronor), ska enligt fullmäktiges förslag levereras in till statens budget.

Finansiering av forskning som enligt fullmäktiges förslag ska avräknas från inleveransen av vinstmedel till staten

I RB2 föreslår fullmäktige att riksdagen bemyndigar Riksbanken att finansiera extern forskning inom Riksbankens kärnområden med högst 60 miljoner kronor under 12 år. Fullmäktige vill att beslutet om forskning ska kopplas till Riksbankens 350-årsjubileum 2018, i likhet med de beslut om att instifta Riksbankens Jubileumsfond och Riksbankens pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne som togs i anslutning till Riksbankens 300-årsjubileum 1968.

Medlen ska enligt fullmäktige gå till att finansiera två professurer. Huvudsyftet är dock att öka antalet doktorander inom Riksbankens kärnområden, vilket enligt fullmäktige innebär att det är rimligt att komplettera professurerna med doktorander inom ramen för det totala finansieringsbeloppet.

Enligt 1 kap. 1 § riksbankslagen får Riksbanken endast bedriva eller ta del av sådan verksamhet som enligt lag ankommer på Riksbanken. Dit hör inte finansiering av extern forskning, och om Riksbanken skulle finansiera det med budgetmedel skulle det minska utrymmet för inleverans av överskott till statens budget. Enligt 10 kap. 4 § riksbankslagen är det riksdagen som beslutar hur Riksbankens vinst ska disponeras. Fullmäktige föreslår därför att riksdagen beslutar att de föreslagna 60 miljoner kronorna räknas av från de 2 500 miljoner kronor av Riksbankens resultat för 2016 som fullmäktige föreslår ska levereras in till statens budget.

I artikel 123 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) förbjuds s.k. monetär finansiering, dvs. att centralbanker finansierar medlemsstaterna. En extern finansiering av forskning skulle enligt fullmäktige kunna betraktas som otillåten monetär finansiering eftersom det ses som finansiering av den offentliga sektorns åtaganden gentemot tredje man. EU:s centralbanker har dock rätt att dela ut vinstmedel till staten enligt särskilda nationella regler. Sedan 1988 tillämpar Riksbanken en särskild vinstdelningsprincip för att årligen dela ut vinstmedel till staten. För att finansieringen av den externa forskningen ska vara förenlig med EU:s bestämmelser om monetär finansiering bör finansieringen enligt fullmäktige avräknas från vinstutdelningen.

Riksbanken bedriver sedan länge en egen forskningsverksamhet och bekostar även en viss uppdragsforskning. Enligt fullmäktige har Riksbankens direktion uttalat att den i möjligaste mån kommer att anpassa budgetutrymmet för den interna forskningsverksamheten med hänsyn till kostnaderna för den föreslagna forskningsfinansieringen.

I fullmäktiges framställning diskuteras olika principiella och administrativa frågor om den föreslagna forskningssatsningen. Det handlar t.ex. om hur

tillsättningen av professurerna ska gå till, vilka möjligheter Riksbanken ska ha att påverka tillsättningen och forskningsinriktningen och hur finansieringsavtal ska utformas. Dessa frågor kräver ett fortsatt utredningsarbete. Banken överväger dock enligt fullmäktige att utforma och förverkliga forskningssatsningen tillsammans med Riksbankens Jubileumsfond.

Riksbanken kommer att utvärdera forskningssatsningen efter sex år och efter tio år. Därefter kan banken enligt fullmäktige begära hos riksdagen att få avsätta ytterligare medel för en ny finansieringsperiod, om det fortfarande finns behov.

Sammanfattning av fullmäktiges verksamhet under 2016 i punktform

- Fullmäktige sammanträdde vid nio tillfällen under 2016.
- Direktionen samrådde med fullmäktige om tre framställningar till riksdagen om lån till IMF. Direktionen samrådde också om två framställningar till regeringen: en om modernisering av äldre lagar som påverkar Riksbankens beredskapsansvar och en om statistik.
- Fullmäktiges ordförande och vice ordförande följde direktionens arbete genom att delta vid direktionens sammanträden och en del andra informella möten.
- Direktionen deltog i normala fall i fullmäktiges sammanträden och informerade om bl.a. den aktuella penningpolitiken, arbetet med att övervaka stabiliteten i det finansiella systemet och den ekonomiska och finansiella utvecklingen i Sverige och globalt. Direktionen informerade också om riksdagens behandling av utvärderingen av penningpolitiken 2010–2015 och förslaget om en utredning av riksbankslagen samt om Riksbankens interna arbete med de frågeställningar som tas upp i utvärderingen.
- Fullmäktige lämnade två egna yttranden: ett över betaltjänstutredningens delrapport om EU-direktivet om tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner, och ett över finansutskottets utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015.
- Fullmäktige fick löpande information om det fortsatta arbetet med den nya svenska sedel- och myntserien och inlösen av ogiltiga sedlar. När de nya 100- och 500-kronorssedlarna introducerades i oktober var fullmäktiges ordförande den första kvinnan i Sverige med sin namnteckning på sedlarna.
- Fullmäktige granskade Riksbankens verksamhet genom sin revisionsfunktion. Fullmäktige bytte under året revisionsbyrå. KPMG genomförde uppdraget t.o.m. mars 2016. Ny konsult från den 1 april 2016 till den 31 mars 2018 är Transcendent Group AB.
- Den 10 juni beslutade fullmäktige att förlänga Per Janssons mandat som direktionsledamot med fem år fr.o.m. den 1 januari 2017. Fullmäktige har

under året också beslutat om direktionsledamöternas anställningsvillkor och tagit ställning till deras sidouppdrag.

Förändringar i direktion och fullmäktige under 2016

Direktionen

Under 2016 skedde inte några förändringar i direktionen, utan den bestod av Stefan Ingves (Riksbankschef), Kerstin af Jochnick (förste vice riksbankschef), samt vice riksbankscheferna Martin Flodén, Per Jansson, Henry Ohlsson och Cecilia Skingsley.

Som framgår av redovisningen ovan beslutade riksbanksfullmäktige under året att Per Janssons mandat skulle förlängas med ytterligare fem år fr.o.m. den 1 januari 2017.

Riksbanksfullmäktige

Under 2016 bestod fullmäktige av Susanne Eberstein (ordförande), Michael Lundholm (vice ordförande), Hans Hoff, Peter Egardt, Caroline Helmersson Olsson, Olle Felten, Hans Birger Ekström, Anders Karlsson, Roger Tiefensee, Agneta Börjesson och Chris Heister. Suppleanter var Catharina Bråkenhielm, Elisabeth Björnsdotter Rahm, Tommy Waidelich, Oskar Öholm, Ann-Kristine Johansson, Mikael Eskilandersson, Carl B Hamilton, ClasGöran Carlsson, Karin Nilsson, Esabelle Dingizan och Stefan Attefall.

Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen

Enligt Riksrevisionen har Riksbanken i alla väsentliga avseenden upprättat årsredovisningen enligt riksbankslagen (1988:1385) och i enlighet med de regler för bokföring och årsredovisning som fastställts av Riksbankens direktion. Riksbanken bedöms också ha gett en rättvisande bild av bankens ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning per den 31 december 2016. Dessutom bedöms Riksbanken ha lämnat en förvaltningsberättelse och information i övrigt som är förenlig med och stödjer en rättvisande bild i årsredovisningen som helhet. Riksrevisionen tillstyrker därför att riksdagen fastställer balans- och resultaträkningen.

Riksrevisionen uttalar sig även om fullmäktiges och direktionens förvaltning av Riksbanken för 2016. Utifrån genomförda revisionsåtgärder tillstyrker Riksrevisionen att riksdagen beviljar ansvarsfrihet för fullmäktige för dess verksamhet och ansvarsfrihet för direktionen för förvaltningen av Riksbanken 2016.

I enlighet med kraven i riksbankslagen har Riksrevisionen lämnat ett uttalande om den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten. Enligt Riksrevisionens redogörelse har det inte framkommit något som skulle tyda på att ledningen i sin bedömning av intern styrning och kontroll inte har följt riksbankslagen.

Kompletterande information

Riksbankens finansiella oberoende och balansräkning

I mitten av mars 2017 presenterade regeringen en lagrådsremiss om Riksbankens finansiella oberoende. I remissen lämnas olika förslag som, enligt regeringen, syftar till att stärka Riksbankens finansiella oberoende. Förslagen ska enligt remissen träda i kraft den 1 januari 2018.

Nedan sammanfattas regeringens förslag.

Riksbankens egna kapital

Utgångspunkten för storleken på Riksbankens egna kapital bör enligt regeringen vara att det ska kunna finansiera Riksbankens löpande verksamhet och täcka förluster. Det kan t.ex. handla om förluster i tillgångsförvaltningen eller i samband med att Riksbanken ger likviditetsstöd till banker.

Regeringen föreslår att det egna kapitalet bör uppgå till en målsatt nivå på 60 miljarder kronor. Kapitalet värdesäkras genom att det årligen räknas om efter utfallet av KPI. Hälften av beloppet, 30 miljarder kronor, ska täcka eventuella risker vad gäller t.ex. Riksbankens IMF-åtaganden och risker som tillkommit till följd av finanskrisen. Enligt regeringen motsvarar 60 miljarder kronor ungefär dagens nivå på det egna kapitalet exklusive de medel som finns på värderingskontot.

Det egna kapitalet ska bestå av en grundfond, en reservfond och balanserade vinstmedel. Riksbankens bundna egna kapital ska utgöras av grundfonden och reservfonden, och i utgångsläget ska grundfonden uppgå till 40 miljarder kronor och reservfonden till noll kronor. En garanti införs som innebär att det bundna egna kapitalet ska uppgå till två tredjedelar av det målsatta kapitalet. Om det bundna egna kapitalet understiger hälften av den garanterade nivån kan riksdagen, efter en framställning från Riksbanken, besluta om att återställa det bundna kapitalet. Riksbankens begäran om återställning får dock högst uppgå till det belopp som behövs för att återställa det bundna kapitalet till den garanterade nivån.

Lagfästa regler för vinstdisposition

Vinstdispositionsregler ska enligt regeringens förslag införas i riksbankslagen (1988:1385), vilket bl.a. efterlysts av Europeiska centralbanken (ECB). Reglerna ersätter den vinstdelningsprincip som använts sedan 1988. Fortfarande ska dock gälla att riksdagen på förslag från fullmäktige beslutar om hur Riksbankens resultat ska disponeras.

I korthet föreslår regeringen följande:

Om bankens bokslut visar vinst ska avsättning göras till reservfonden med ett belopp som högst får uppgå till förändringen av den garanterade nivån på det egna bundna kapitalet. Överskjutande belopp ska överföras till balanserade vinstmedel. Om bankens kapital efter avsättningar och överföringar överstiger det målsatta kapitalet ska återstående belopp delas ut till staten.

Om bankens bokslut visar förlust ska den i första hand täckas av balanserade vinstmedel, därefter av reservfonden och i sista hand av

grundfonden. Om balanserade vinstmedel efter förlusttäckning är större än noll får ett belopp som högst motsvarar förändringen av den garanterade nivån på det egna bundna kapitalet överföras från balanserade vinstmedel till reservfonden. Om grundfonden använts för att täcka förluster ska kommande års vinster användas för att återställa grundfonden till nivån som fanns innan förlusten uppstod. Överskjutande vinstmedel får därefter föras över till reservfonden till dess att det egna bundna kapitalet uppgår till den omräknade garanterade nivån.

Riksbanksfullmäktige ska, när det är lämpligt men minst vart femte år, föreslå att riksdagen beslutar om att föra över medel från reservfonden till grundfonden.

Riksbankens valutareserv

Det främsta skälet för att ha en valutareserv är att kunna förse det finansiella systemet med likviditet i utländsk valuta i en krissituation. Enligt regeringen är det viktigt att Riksbanken i ett krisläge snabbt och i tillräcklig omfattning kan ge likviditetsstöd i utländsk valuta. Sedan 2009 har Riksbanken lånat upp 200 miljarder kronor i utländsk valuta via Riksgäldskontoret för att förstärka valutareserven. I lagrådsremissen anser regeringen att det i dagsläget inte finns några synnerliga skäl för att hålla en förstärkt valutareserv. Regeringen föreslår att Riksbankens rätt att i förtid låna upp utländsk valuta för att förstärka valutareserven begränsas, se nedan.

Valutareserven uppgick i slutet av 2016 till 467 miljarder kronor exklusive guldinnehav och fordringar på IMF. Riksbankens skuld till Riksgäldskontoret för den extra upplåningen i utländsk valuta 2009 och 2012 uppgick till 257 miljarder kronor.

Regeringen föreslår i korthet följande:

- När förslagen träder i kraft ska Riksbanken betala tillbaka de extra valutalån som redan tagits, om det inte vid det tillfället finns synnerliga skäl att hålla en förstärkt valutareserv. Det innebär att valutareserven exklusive guld och IMF-fordran kommer att uppgå till drygt 200 miljarder kronor. Återbetalningen ska ske genom att Riksbanken överför tillgångar till Riksgäldskontoret (RGK) motsvarande de valutalån Riksbanken har hos RGK.
- Riksbanken ska fortfarande kunna låna upp utländsk valuta hos RGK, men med vissa begränsningar.
- Om Riksbanken använt delar av valutareserven för att ge likviditetsstöd ska Riksbanken ha rätt att utan begränsningar återställa reserven till den ursprungliga nivån.
- Om Riksbanken i förväg vill förstärka valutareserven bör banken endast få göra det om det finns synnerliga skäl och med ett belopp om högst 50 miljarder kronor. Beloppsgränsen 50 miljarder kronor räknas årligen upp med förändringen i KPI. Riksbanken ska tydligt redovisa de synnerliga skälen för upplåning.

- Om Riksbanken bedömer att man behöver låna upp mer än 50 miljarder kronor (årligen uppräknat med KPI) ska det godkännas av riksdagen efter en framställning från Riksbanken.

Riksbanksfullmäktigeledamöternas sidouppdrag

Enligt 2 kap. 1 § riksbankslagen (1988:1385) får ledamöter av fullmäktige inte vara statsråd, ledamot av Riksbankens direktion, ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn eller inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör dem olämpliga för uppdraget som fullmäktige.

I lagen står det också följande:

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, skall riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige.

Utskottet går några gånger under varje mandatperiod igenom fullmäktigeledamöternas sidouppdrag.

Finansutskottets kansli har för utskottets räkning låtit riksdagens utredningstjänst (RUT) göra en ny sammanställning över vilka eventuella sidouppdrag som ordinarie ledamöter och suppleanter i riksbanksfullmäktige har, t.ex. styrelseuppdrag i andra offentliga och privata bolag och verksamheter. RUT:s sammanställning (dnr 2017:267) visar att det inte finns några frågetecken när det gäller ledamöternas sidouppdrag. Uppdragen ligger inom vad som enligt riksbankslagen kan anses vara tillåtna sidouppdrag.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet har granskat Riksbankens årsredovisning och förvaltningen av Riksbanken under 2016. Utskottet har inte funnit något som kräver någon åtgärd eller något särskilt uttalande från riksdagens sida. Utskottet tillstyrker därför, i likhet med Riksrevisionen (RiR), att riksbanksfullmäktige beviljas ansvarsfrihet för sin verksamhet och att direktionen beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av Riksbanken under 2016.

Utskottet tillstyrker också, även det i likhet med RiR, att Riksbankens resultat- och balansräkning för 2016 fastställs. Resultat- och balansräkningen redovisas i bilaga 2 i betänkandet.

Riksbanksfullmäktige föreslår i sin framställning till riksdagen att Riksbanken ska leverera in 2 500 miljoner kronor av 2016 års resultat till statens budget. Enligt framställningen följer förslaget de principer för vinstdelning som fullmäktige beslutade om 1988, inklusive de kompletteringar och justeringar som har gjorts sedan dess. RiR har granskat förslaget till vinstdisposition. Utskottet konstaterar att RiR inte noterar några avvikelser från vinstdelningsprincipen. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet fullmäktiges förslag till vinstdisposition av 2016 års resultat.

Fullmäktige föreslår också att 60 miljoner kronor ska räknas av från det som ska levereras in till statens budget och att riksdagen ska bemyndiga Riksbanken att under en period av tolv år använda dessa medel till att finansiera extern forskning inom Riksbankens kärnområden. Beslutet bör enligt fullmäktige kopplas till Riksbankens 350-årsjubileum 2018.

Utskottet avstyrker fullmäktiges förslag i denna del, bl.a. eftersom finansiering av extern forskning inte ingår i de uppgifter som enligt riksbankslagen ankommer på Riksbanken.

Utskottet delar däremot fullmäktiges uppfattning att det kan finnas ett behov av avancerad forskning och allmänt kompetensförstärkande insatser inom Riksbankens två kärnområden penningpolitik och finansiell stabilitet. Behovet har, enligt utskottets uppfattning, dessutom ökat under de senaste åren till följd av bl.a. finanskrisens effekter på förutsättningarna för att bedriva en effektiv penningpolitik och främja stabila finansmarknader. Utskottet anser därför att regeringen i beredningen av statens budget för 2018 bör pröva möjligheterna att utöka resurserna för forskning och utbildning i enlighet med den omfattning och uppläggning som fullmäktige redovisar i bilaga 1 i sin framställning till riksdagen 2016/17:RB2. Utskottet konstaterar i sammanhanget att det under utgiftsområde 2 i statens budget finns ett anslag för finansmarknadsforskning på knappt 30 miljoner kronor 2017. Anslaget inrättades i anslutning till finanskrisen i syfte att öka forskningen om de finansiella marknaderna och deras funktionssätt. Enligt utskottets mening bör riksdagen rikta ett tillkännagivande till regeringen med den innebörd som redovisats ovan.

Utskottet vill i sammanhanget, och något i förtid, också ta tillfället i akt att gratulera Riksbanken – världens äldsta centralbank – till 350-årsjubileet nästa år. Riksbanken är en av Sveriges viktigaste och mest inflytelserika myndigheter. Bankens historia är lång och brokig och innehåller berättelser om krigsfinansiering, regentmord, finanskungars uppgång och fall, finanskriser i olika former, kreditregleringar, ränta på 500 procent, negativ ränta och mycket annat. Av historien finns mycket att lära inför framtiden.

Tillverkning av sedlar och mynt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att Sverige ska åternationalisera tillverkningen av sedlar och mynt.

Motionen

I motion 2016/17:2618 av Carl Schlyter (MP) yrkande 1 anser motionären att tillverkning av sedlar och mynt bör åternationaliseras och skötas av svenska företag. I dag tillverkas de av utländska företag, vilket enligt motionären är en risk som allvarligt kan skada landets finansiella stabilitet.

Tidigare behandling i utskottet

Ett liknande förslag behandlades i förra årets betänkande över Riksbankens förvaltning, 2015/16:FiU23. Utskottet avstyrkte förslaget med motiveringen att det delade Riksbankens uppfattning i årsredovisningen om att tillverkningen och försörjningen av kontanter fungerade bra.

Kompletterande information

Riksbanken uppger även i årets årsredovisning att tillverkningen och försörjningen av kontanter fungerat väl under 2016.

Finansutskottets ställningstagande

I likhet med tidigare beredningar av förslaget om mynt- och sedeltillverkningen delar utskottet Riksbankens uppfattning i årsredovisningen om att tillverkningen och försörjningen av kontanter fungerar bra. Det finns enligt utskottet i dagsläget ingen anledning att förändra upphandlingen av sedlar och mynt. Utskottet kan i sammanhanget också konstatera att svenska sedlar förfalskas i mycket liten omfattning. Enligt Riksbankens årsredovisning uppgick värdet av de falska sedlar som togs ur cirkulation mellan januari och november 2016 till 193 540 kronor, vilket kan ställas mot att den utelöpande stocken av sedlar under samma period uppgick till ca 58 miljarder kronor.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet förslaget i motionen.

Demokratisering av Riksbanken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att tillsätta en utredning om Riksbankens ställning bl.a. med motiveringen att regeringen på utskottets uppmaning nyligen tillsatt en parlamentarisk utredning av det penningpolitiska ramverket och riksbankslagen.

Motionen

I motion 2016/17:2638 av Valter Mutz m.fl. (MP) anser motionärerna att det demokratiska inflytandet över penningutgivningen och kreditflödena i samhället måste stärkas. Det kräver i sin tur att dagens självständiga riksbank demokratiseras. En utredning bör enligt motionärerna tillsättas som får i uppdrag att utreda hur Riksbanken kan återdemokratiseras, hur bankens ställning när det gäller utgivningen av sedlar och mynt och kreditgivning kan stärkas samt hur bankens uppdrag kan utvidgas till att även omfatta mål om social rättvisa och naturresurshushållning.

Tidigare behandling i utskottet

Utskottet har tidigare behandlat liknande förslag, senast i betänkande 2013/14:FiU23. Utskottet har avstyrkt förslagen bl.a. med motiveringen att lagstiftningen om en större självständighet för Riksbanken gentemot riksdagen och regeringen på det penningpolitiska området bygger på en bred politisk enighet. När propositionen om Riksbankens ställning (prop. 1997/98:40) behandlades i riksdagen i slutet av 1990-talet angavs två huvudskäl för att öka Riksbankens oberoende: För det första kan en delegering av ansvaret för utformningen av penningpolitiken till en självständig riksbank öka trovärdigheten för prisstabilitetsmålet. För det andra har Sverige som en följd av EU-medlemskapet åtagit sig att stärka Riksbankens självständighet.

Kompletterande information

På utskottets uppmaning tillsatte regeringen i december 2016 en parlamentariskt sammansatt översyn av det penningpolitiska ramverket och riksbankslagen. Samtidigt utsågs den förre generaldirektören Mats Dillén till kommitténs ordförande.

Enligt direktivet (dir. 2016:114) ska kommittén analysera och bedöma följande områden:

- penningpolitikens mål och medel
- Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet
- Riksbankens institutionella oberoende
- Riksbankens organisation
- Riksbankens roll i internationella sammanhang
- den demokratiska granskningen av Riksbanken och penningpolitiken
- Riksbankens ansvar för kontanthantering, kontantförsörjningen och beredskapen i betalningssystemet.

Utgångspunkten för kommitténs arbete är att målet om prisstabilitet fortfarande ska vara centralt och att Riksbanken ska ha en hög grad av oberoende. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2019.

När det gäller målet för penningpolitiken ska kommittén särskilt överväga om inflationsmålet, dess nivå och målvariabel, bör fastställas i lag och i vilken utsträckning hänsyn ska tas till den realekonomiska utvecklingen. Kommittén ska bl.a. överväga om Riksbanken bör ta hänsyn till de effekter penningpolitiska åtgärder kan få för t.ex. inkomstfördelningen i ekonomin, de finansiella marknaderna, tillgångspriserna, statskuldsförvaltningen, Riksbankens balansräkning och de offentliga finanserna.

När det gäller Riksbankens konstitutionella oberoende ska utredningen framför allt bedöma om den nuvarande lagstiftningen uppfyller EU-fördragets krav på en nationell centralbanks oberoende. Kommittén ska också se över Riksbankens organisation vad gäller t.ex. riksbanksfullmäktiges uppdrag och sammansättning och direktionens uppdrag, effektivitet och sammansättning.

Kommittén ska även granska Riksbankens ansvar för kontanthantering, kontantförsörjningen och beredskapen i betalningssystemet. I den uppgiften ingår att överväga Riksbankens monopol på att ge ut sedlar och mynt utifrån det faktum att efterfrågan på kontanter har minskat och att kontanter har ersatts av framför allt olika former av elektroniska transaktioner.

Finansutskottets ställningstagande

Beslutet i slutet av 1990-talet att öka Riksbankens självständighet mot regeringen och riksdagen togs i en mycket bred politisk enighet. Enligt utskottets mening visar också erfarenheten att prisstabilitetsmålet i kombination med den oberoende Riksbanken har varit betydligt mer framgångsrikt än de penningpolitiska system som Sverige haft tidigare.

Samtidigt är det nu 20 år sedan riksbankslagen senast reformerades, och under särskilt de senaste tio åren har det ekonomisk-politiska landskapet och förutsättningarna för stabiliserings- och penningpolitik förändrats, bl.a. till följd av finanskrisen och den efterföljande avmattningen i stora delar av världen. Ett enigt utskott uppmanade därför regeringen i juni 2016 att tillsätta en parlamentariskt sammansatt utredning av riksbankslagen och det svenska penningpolitiska ramverket.

Regeringen tillsatte utredningen i december 2016. Utredningen leds av den tidigare generaldirektören för Konjunkturinstitutet Mats Dillén, och direktiven följer till stora delar de områden och frågeställningar som utskottet pekat ut. I korthet ska utredningen analysera och bedöma och vid behov föreslå förändringar inom följande områden: penningpolitikens mål och medel, Riksbankens ansvar för finansiell stabilitet, Riksbankens institutionella oberoende, Riksbankens organisation, Riksbankens roll i internationella sammanhang, den demokratiska granskningen av Riksbanken och penningpolitiken samt Riksbankens ansvar för kontanthantering, kontantförsörjning och beredskapen i betalningssystemet.

En viktig förutsättning för utredningen, som också slås fast i direktivet, är att målet om prisstabilitet fortfarande ska vara centralt i penningpolitiken och att Riksbanken ska åtnjuta en hög grad av oberoende.

Utredningen ska redovisa sina resultat senast i slutet av maj 2019. Enligt utskottet är det viktigt att man får en bred analys och genomgång av det penningpolitiska ramverket. Utskottet vill avvakta utredningens slutsatser om t.ex. penningpolitikens mål och Riksbankens oberoende, innan det tar ställning till eventuella förändringar i det nuvarande penningpolitiska ramverket.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsförslaget.

Den svenska guldreserven

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om den svenska guldreserven.

Motionen

I motion 2015/16:2437 av Markus Wiechel (SD) anser motionären att allt svenskt guld som förvaras utomlands omgående bör tas hem (yrkande 1). Sverige bör också göra en egen inventering av det svenska guldet för att säkerställa att guldet finns där det är tänkt att finnas (yrkande 2).

Tidigare behandling i utskottet

Utskottet har behandlat liknande förslag tidigare, senast i betänkande 2015/16:FiU23. Utskottets uppfattning har varit att de svenska guldreserverna inte bör tas hem från utlandet. Guldet måste snabbt kunna omvandlas till likvida medel i t.ex. händelse av krig. Därför är det enligt utskottet viktigt att guldet förvaras nära de stora handelsplatserna för guld, t.ex. Storbritannien. Utskottet har också noterat att Riksbanken genomfört inspektioner i samtliga fyra utländska centralbanker där guldreserven förvaras. Mot den bakgrunden har utskottet avstyrkt motionsförslagen.

Kompletterande information

I Riksbankens årsredovisning för 2016 framgår att guldet i slutet av 2016 förvarades i Storbritannien (Bank of England, 61,4 ton), Kanada (Bank of Canada, 33,2 ton), USA (Federal Reserve Bank of New York, 13,2 ton), Schweiz (Swiss National Bank, 2,8 ton) och hos Riksbanken (15,1 ton). Av årsredovisningen framgår också att Riksbanken under 2016 även förvarade guld för annans räkning, vilket banken även gjort tidigare.

Finansutskottets ställningstagande

I likhet med tidigare beredningar av förslaget är det utskottets uppfattning att de delar av den svenska guldreserven som förvaras i utländska centralbanker bör ligga kvar där och inte tas hem för förvaring i Sverige. Enligt utskottet är det bl.a. viktigt att guldet förvaras nära de större handelsplatserna för guld om Sverige t.ex. i händelse av kris eller krig snabbt skulle behöva omvandla guldet till likvida medel. I likhet med tidigare noterar utskottet också att Riksbanken genomfört inspektioner i de centralbanker där det svenska guldet förvaras.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionsförslagen.

En gemensam nordisk valutaunion

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en nordisk valutaunion.

Motionen

I motion 2016/17:103 av Rasmus Ling (MP) anser motionären att Sverige borde fördjupa det nordiska samarbetet genom att inleda diskussioner med Danmark och Norge om en gemensam valutaunion. Det skulle ge flera fördelar: handeln mellan länderna skulle underlättas, företagens valutarisker skulle minska och länderna skulle knytas ännu närmare varandra. Finland är i dag med i den europeiska valutaunionen. Utsikterna för att Finland från början skulle delta i en nordisk union är därför små. Men samtal bör inledas med Danmark och Norge.

Tidigare behandling i utskottet

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat liknande förslag om en nordisk valutaunion, senast i betänkande 2013/14:FiU23. Utskottet avstyrkte då förslagen med motiveringen att det är viktigt att utveckla det nordiska samarbetet men däremot inte aktuellt att byta Sveriges rörliga växelkurs mot en annan växelkursregim som t.ex. en nordisk valutaunion.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att fortsätta att utveckla såväl det ekonomiska och politiska som det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna. Ekonomiskt sett är de nordiska länderna mycket viktiga samarbetspartners, inte minst inom handelsområdet.

Rent hypotetiskt kan utskottet hålla med om att Norden skulle vara intressant att studera om Sverige skulle gå med i en valutaunion eller ett valutaområde: närheten och integrationen mellan länderna är stor, den institutionella uppbyggnaden av samhällena är ungefär densamma och värderingarna är likartade. Det finns dock väsentliga skillnader mellan länderna, som t.ex. näringslivsstrukturen. Som utskottet anfört i tidigare behandlingar är det dock inte aktuellt att byta eller ens förbereda ett byte av Sveriges rörliga växelkursregim mot någon annan regim.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet förslaget i motionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Framställning 2016/17:RB1

Framställning 2016/17:RB1 Årsredovisning för Sveriges riksbank för räkenskapsåret 2016:

Riksdagen fastställer Riksbankens resultaträkning och balansräkning för räkenskapsåret 2016 enligt förslaget i årsredovisningen.

Framställning 2016/17:RB2

Framställning 2016/17:RB2 Förslag till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2016 samt riksbanksfullmäktiges verksamhetsberättelse för 2016:

1. Riksdagen fastställer förslaget till disposition av Riksbankens vinst för räkenskapsåret 2016.
2. Riksdagen bemyndigar Riksbanken att finansiera extern forskningsrelaterad verksamhet med ett belopp om 60 miljoner kronor. Finansieringen ska räknas av från den inleverans som fullmäktige har föreslagit. Nettoleveransen till staten föreslås därmed uppgå till 2 440 miljoner kronor.
3. Riksdagen godkänner att inleveransen görs senast en vecka efter riksdagens beslut, lämpligen i samband med att Riksbanken genomför den veckovisa öppna marknadsoperationen.

Redogörelse 2016/17:RR2

Redogörelse 2016/17:RR2 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Sveriges riksbanks årsredovisning 2016.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:103 av Rasmus Ling (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inleda samtal med Danmark och Norge om en gemensam valutaunion och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2437 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta hem de svenska guldreserverna från utlandet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en egen inventering av de svenska guldreserverna och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2618 av Carl Schlyter (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åternationalisera tillverkningen av sedlar och mynt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2638 av Valter Mutz m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Riksbanken kan återdemokratiseras och hur dess uppdrag kan utvidgas till att även omfatta mål om social rättvisa och naturresurshushållning samt vidare låta se över hur Riksbankens ställning när det gäller penningutgivning och kreditgivning kan stärkas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2**Balansräkning och resultaträkning****Balansräkning***Miljoner kronor*

Tillgångar	2016-12-31	2015-12-31
Guld	42 412	36 241
Fordringar i utländsk valuta på hemmahörande utanför Sverige		
Fordringar på IMF	29 063	34 115
Banktillgodohavanden, lån och värdepapper	466 970	422 854
	496 033	456 969
Utlåning i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterad till penningpolitiska transaktioner		
Utlåningsfacilitet	0	–
	0	–
Värdepapper i svenska kronor utgivna av hemmahörande i Sverige	298 645	163 762
Övriga tillgångar		
Materiella och immateriella anläggningstillgångar	667	670
Finansiella tillgångar	522	522
Derivatinstrument	–	–
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6 268	4 900
Övriga tillgångar	265	317
	7 722	6 409
Summa tillgångar	844 812	663 381

Skulder och eget kapital	2016-12-31	2015-12-31
Utelöpande sedlar och mynt		
Sedlar	57 535	68 193
Mynt	4 858	5 258
	<u>62 393</u>	<u>73 451</u>
Skulder i svenska kronor till kreditinstitut i Sverige relaterade till penningpolitiska transaktioner		
Inlåningsfacilitet	198	96
Finjusterande transaktioner	144 143	70 826
	<u>144 341</u>	<u>70 922</u>
Emitterade skuldcertifikat	220 771	143 420
Skulder i svenska kronor till hemmahörande utanför Sverige	232	8 292
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande i Sverige	256 723	240 537
Skulder i utländsk valuta till hemmahörande utanför Sverige	11 264	–
Motpost till särskilda dragningsrätter som tilldelats av IMF	27 540	26 310
Övriga skulder		
Derivatinstrument	910	1 619
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	1 424	1 174
Övriga skulder	37	39
	<u>2 371</u>	<u>2 832</u>
Avsättningar	503	93
Värderegleringskonton	60 313	43 373
Eget kapital		
Grundfond	1 000	1 000
Reserver	50 351	51 197
	<u>51 351</u>	<u>52 197</u>
Årets resultat	7 010	1 954
Summa skulder och eget kapital	844 812	663 381

Resultaträkning*Miljoner kronor*

	2016	2015
Ränteintäkter	5 829	4 936
Räntekostnader	-2 431	-2 164
Nettoresultat av finansiella transaktioner och nedskrivningar	4 152	-45
Avgifts- och provisionsintäkter	53	53
Avgifts- och provisionskostnader	-17	-18
Erhållna utdelningar	44	45
Övriga intäkter	293	34
Summa nettointäkter	7 923	2 841
Personalkostnader	-403	-379
Administrationskostnader	-368	-338
Avskrivningar av materiella och immateriella anläggningstillgångar	-54	-51
Sedel- och myntkostnader	-88	-119
Summa kostnader	-913	-887
Årets resultat	7 010	1 954